

Рауф Парфи СУКУНАТ



Ш Е Ъ Р Л А Р

ТОШКЕНТ
«ЮЛДУЗЧА»
1989

Муҳаррирлар
Усмон Қўчқор ва Чори Аваз

Парфи, Рауф.

Сукунат: Шеърлар: (Кичик ёшдаги мактаб болалар учун). — «Юлдузча», 1989. — 64 б.

Шоир Рауф Парфи Ватан ва халққа муҳаббатни ўзига хос ифодалайди, манзара шеърлари тасвирнинг қуюқ ва тиниқлиги, инсон руҳига яқинлиги билан ажралиб туради.

Бу тўпламга шоирнинг ана шу мавзудаги шеърлари саралаб олинди.

Парфи Р. Тишина: Стихи: Для детей мл.шк. возраста.

4803620202—8

П ————— 42—89

360(04)89

Ўз 2

ISBN 5—8250—0140—9

© «Юлдузча» нашриёти, 1989 й.



* * *

Ҳайрон, мағлуб бу коинот,
Ўйнар гуллар, ўйнар насим...
Айтинг, кимга этмиш насиб,
Бу кимнингдир ширин ҳаёт,
Ҳайрон, мағлуб бу кинот?

Майли, ҳали бор имтиҳон,
Ҳув одинда буюк орзу.
Уфқ ёриб кетмакда у,
Ҳув олдинда азиз инсон.
Майли, ҳали бор имтиҳон.

Садолар бер, бахтли жаҳон.
Унда йўқми ёвуз ўлим?
Сарбон, қани кетдик, сарбон,
Ёшлик сари карвон йўли.
Ассалом, эй бахтли жаҳон.



* * *

Тонглар зиёсидан зиёли дунё,
Шодлик дарё каби шарқираб оқар.
Бахт сингари олис юлдузлар гўё
Азал гўзалликнинг шаъмини ёқар.

Кўнглим осмон янглиғ ёришди, келинг,
Чексизликни қучиб ётар оқ қоғоз.
Ерқин саҳарларда Сен, руҳим менинг,
Юксак-юксакларга қилабер парвоз.

Эй само, эй замин, эй Инсон — қодир,
Гуллар, чекчакларга тўлсин ойдин йўл,
Нафосатга ахир чидамли одам.

Букун Сен бошқасан, дунё бошқадир...
Сен-да ҳур туғилдинг. Бир сўзла! Бир ўл!
Ва билгил қайларда сарсондир алам...



РАССОМ

Қорларига қоришди осмон,
Элай кетди нурли чангини,
Қандай олсин бечора рассом
Бундай маъюс севинч рангини.
Уни излар, тополмас, гаранг,
Ўтга қўнган қор каби беҳол...
Кўзларида турар ўша ранг.
Осмонларга тикилар бекор...



ИЗЛАР

Гўё қордаги излар
Ўткинчи.
Гўё қум устида
Товон кўлкаси.

Биринчи из...
Иккинчи из...
Учинчи из...
Ўнинчи...

Бу яхши ким?!
Бу ёмон қайси?!
Излар
Абадият ҳақида сўзлар.
Тошлардаги ёзувлар каби излар...
Ёмонликни янчиб боради
Қуёшнинг ва Ернинг
Ўз болалари.



* * *

Дарё каби доимо уйғоқ,
Интилишим тоғ қадар баланд.
Олис йўлга отландим бироқ,
Меҳрим билан, муҳаббат билан,
Эй, кўнглимга тугилган Ватан.

Хотиралар сўзлар ҳар бир тош,
Эсдаликлар ёғади осмон.
Тирикликнинг шоҳиди қуёш
Эсламакдан тинмайди ҳамон.
Онажоним, оҳ, Ўзбекистон.

Чақиради тоғлар, дарёлар.
Яна йўлга чорлайди мени.
Мени чорлаб қуёшлар ёнар —
Ўрганадир ёниш илмини,
Чақиради тоғлар, дарёлар.

Ҳали олдда қанчалар доvon —
Ўтгунимча то уни босиб,
Сўйла, наҳот битадир дармон,
Кўзларимнинг тугар зиёси?!
Ҳали олдда қанчалар доvon...

Ўзбекистон, энг ширин бўса
Кабиларимда уриндинг.

Мен олисга отланар бўлсам
Юракларим бўлиб кўриндинг.
Онажоним, оҳ, Ўзбекистон.

Дарё каби доимо уйғоқ,
Интилишим тоғ қадар баланд.
Олис йўлга отландим бироқ,
Сенга бўлган садоқат билан,
Эй, кўнглимга йўғрилган Ватан.



ОНА ТИЛИМ

Офтоб фарзандидир олтин далалар,
Офтоб сочқи сочар бош узра балқиб.
У сенинг тилингда айтар аллалар,
Офтобдек ардоқли, эй, она халқим.

Мен эрка ўғлингман, гоҳ шеър айтурман,
Гоҳ тушиб олурман сўқмоқ изингга.
Сени ёзмак учун ортга қайтурман,
Сени ёзажакман бугун кўзимга.

Гўё қисмат дея, оятлар ёзиб,
Шундай судраб кирарлар жангга.
Бас, не кўргуликдир, нима гап ўзи,
Бу не талотумдир, айтиб бер менга?

Наҳотки умрбод ўртаса ўйлар,
Умрбод занжирбанд этса хотирот?!
Навой байтига ўхшайди йўллар,
Бу тошлар Ҳамзанинг қотили, ҳайҳот...

Абут турк ўтмишдан қолган ривоят,
Бироқ сен борсан-ку ўзбек элида...
Шоир, шеър айтмоққа сен шошма фақат
Улуғ Алишернинг қутлуғ тилида.

Бу олис қуёшдир, куйиниб ёнар,
Олис эсдалиқдир — бўлмади адо.
У қачон туғилган, билмас пайғамбар,
У қачон сўнади, билмайди худо.

Сен-да абадийсан, эй, она тилим,
Сенда аён бўлгай шафқатим, қаҳрим.

Ҳеч қачон ҳеч кимса ололмас юлиб,
Ҳақиқатни юлиб ололмас, бағрим.

Қара, йигирманчи аср аъмоли
Барчанинг бошида бирдек беомон...
Ва лекин Лениннинг голиб хаёли
Менинг хаёлимга ўхшар, онажон!

Офтоб фарзандидир олтин далалар,
Офтоб сочқи сочар бош узра балқиб.
У сенинг тилингда айтар аллалар,
Офтобдек ардоқли, эй, менинг халқим!



СЎЗЛАР

Дарак гап: Инсон.
Ундов гап: Инсон!
Сўроқ гап: Инсон?
Яшамакни ўргатар сўзлар.
Баъзан кўксимизда ташиган жонни
Ташламакни ўргатар сўзлар.

Сўзлар керак,
Бош Ҳарбларда яраланган
бош ҳарфлардан яралган
сўзлар.
Болари сўздони бир ажиб.
Сўзлардир пешонада тўпланган ажин,
Қўлларимиз фикрчан сўзлардир.

Ҳаддан зиёд гўзал сўздир — Ленин.
— Ассалом, бу — тонготар.
— Яхшимисиз? Бу — йўл.
— Хайрли тун, бу — қуёшнинг ботиши.
Йўлдаги киши:
Жуда ажойиб жумлага ўхшайди.
Олижаноб сўзларга ўхшайди — Ер шари.
Ер шари — муқаддас бир китоб.



* * *

Тонг отмоқда. Тонг ўқлар отар,
Тонг отмоқда, қуёш — замбарак.
Яраланган Ер шари ётар,
Бошларида яшил чамбарак.

Тонг отмоқда, мусаффо тонгга
Юрагини тутар одамлар,
Шу тонг учун келган жаҳонга,
Шу тонг дея ўтар одамлар.

Тонг отмоқда...



* * *

— Ойи, ойи, айтиб беринг,
Борми менинг ҳам ўз йўлим?
— Ҳамма яхши йўллар сенинг,
Энг яхшиси сенинг, ўғлим.

— Ойи, надир баланд учган,
Нега менинг етмас қўлим?
— Ердан Осмон узра кўчган
Хаёлингдир сенинг, ўғлим.

— Ойи, уруш нима, айтинг,
У нимадир, номи — ўлим?
— Бўлса айтар эди отанг...
Уруш — бу йўқ нарса, ўғлим...



* * *

Емғир ёғар, шиғалаб ёғар,
Томчилар томчилар сочимга,
Емғир ёғар, шиғалаб ёғар,
Ҷам қайғумга, ҳам қувончимга.

Емғир ёғар, шиғалаб ёғар,
Мен унга очаман бағримни,
Емғир ёғар, шиғалаб ёғар,
Аста унутамаи ёмғирни.

Емғир ёғар, шиғалаб ёғар,
Охир мени асир этар ул.
Емғир ёғар, шиғалаб ёғар,
Ёға бошлар қоғозга кўнгил.



* * *

Ез кечаси. Осмон-фалакда
Кундузнинг китоби ўқилди.
Тарс ёрилди қовун палакда,
Олтин шафтолилар тўкилди.

Далаларда мудрайди уйқу,
Дала ётар кутиб қуёшни.
Ариқларда доим уйғоқ сув
Полизларга кетади шошиб.

Ез шаънига қўшиқ тўқилар,
Чигирткалар чириллар чунон.
Ёмғир ёғар, гўё ёғилар
Иссиқ тупроқ устига маржон.

Ез ёмғири илиқдир бирам,
Шитир-шитир унинг қўшиғи.
Бир ширин ҳид таралар ердан
Ва юракка кетар қўшилиб.



* * *

Япроқларда шамол ўйнар,
Сув мавжида ўйнар шамол.
Сарин шамол нима сўйлар,
Юрагида қандай хаёл?

Деразамни чертади у,
Тиқирлатар эшигимни,
Ором билмас, билмас уйқу,
Уйғотади келиб мени.

Сочларимга қўнар шамол,
Шамол қўнар кўзларимга.
Қўшиқ, эртак айтиб хушқол
Сўнгра қайтар изларига.

Хайр шамол, хайр шамол,
Ўйнаб-ўйнаб келгин яна.
Менга атаб бир қўшиқ ол,
Ола келгин бир афсона.



* * *

*Сен шоҳимсан, сен қулимсан,
Сен — она тилим.*

В. Брюсов

Мен ўткинчи, мен фақат меҳмон,
Даргоҳингда, эй, она тилим.
Менга бир шеър керак, эй, мезбон,
Ёзилмаган шеър эрур дилим.

Айтгил, нечун бунчалар қизиқ,
Эски жаҳон, бу эски жаҳон?
Бир шеър керак нон каби иссиқ,
Менга бир шеър керак, эй, мезбон.

Қийнамагил мени, онажон.
Сен — абадий, мен — лаҳза, бироқ
«Итоат эт менга шул замон
Ё айлагил телбани тупроқ!»¹

¹ В. Брюсовдан.



* * *

Талпинади, шундай кулади
Кўм-кўк ўрмон ва тиниқ дарё.
Дарё узра ой ҳам қулади
Ер ҳуснига бўлиб маҳлиё.

Талпинади яшил далалар —
Совутади асов отини.
Қуёш ширин ўйларга толар,
Бугун ёзар гул ижодини.

Совуқ юракларга ўт қалаб
Ўзи бериб ўзига баҳо,
Мангуликнинг нағмаси ила
Талпинади ўлкада баҳор.



* * *

Ширин ухлар тонг чоғи гўдак
Ухлар гўдак ё тонг кўксида,
Ёки гўдак қучоғида тонг
Ухлар ширин ҳам тинч, осуда.

* * *

Ҳасратлари дунёнинг кўпдир,
Лекин йўли бир: Қуёш сари.
Унинг бир дам ороми йўқдир,
У япроққа ўхшаган... сариқ.

Туман — тамаки тутунидек,
Гўёки дунёнинг қайғуси.
Қуёш сари кетмакда чекиб
Дунё хаёл суриб уйқусиз...



* * *

Сув остида ялтирайди тош,
Харсангларда синади сувлар.
Хаёлларим сингари бебош
Тошларда ўйноқлар оҳулар.

Мавжлар каби жимирайди жон,
Япроқдек қалтирар нигоҳим.
Тўлқинлар устида паришон
Севинчларим, чекилган оҳим.

Борини чекаман асабий,
Имонимда аллақандай куч.
Аллақандай қудрат бесабр,
Аллақандай шаклсиз севинч.

Кўзимда қумларнинг ўйини,
Йўлларимда ғиж-ғиж соқов тош...
Нелар бузди, шоир, ўйингни,
Бунча хурсанд кўзларингда ёш?

Нелар керак менга ўзи? Оҳ...
Кўксимни синдирар харсанглар.
Кафтимга тўкилар бир наво,
Не наводир, ким уни англар?

Сув остида ялтирайди тош,
Харсангларда синади сувлар.
Хаёлларим сингари бебош
Тошларда ўйноқлар оҳулар...



* * *

Ғунчалар пуштиранг ва заъфар
Зангори япроқлар шаҳрида.
Ғунчалар орзумдек ҳар сафар,
Ғунчалар қалбимнинг бағрида...

Қалбимнинг бағрида бир жаҳон
Ғаройиб эртақлар айтади.
Мен қайтиб келмасман ҳеч қачон,
Ғунчалар албатта қайтади.



* * *

Кундуз ўйга чўмар, тун яқин,
Осмон янглиғ оқшом шарпаси —
Олис уфқ пойида ёрқин
Куннинг қизил шоҳи пардаси.

Кечки қуёш турмаклар сочин,
Жозибали бўлар эртага!
Ана, кўк ҳам маржонлар сочди —
Кенгликларнинг мовий эртагин.

Далаларда эсар шаббода,
Эгилади нозик чучмома,
Ялпизларнинг баргидан шода —
Шода шудринг жимгина томар.

Жозибали бўлар эртага,
Севги фасли асл ва бедоғ.
Кумуш ҳаволар-ла ўртиги
Гўзаллиги билан яшнар тоғ...



* * *

Оппоқ булут изғир саросар,
Оппоқ булут сокин осмонда.
Йўллар ошар, манзиллар ошар,
Нелар бордир ўша томонда.

Шундай жимжит зангори осмон —
Заминларнинг нидоси бекор.
Нақадар, оҳ, ахир бепоен,
Сукунат деб аталган диёр.

Оппоқ булут изғиб юрар жим,
У ерлардан нелар излар ул?!
Бу чоқ осмон фикримга — ҳоким,
Доҳиёна сукунатга — қул...



* * *

Чироқ. Чироқ ёнар бўзариб.
Жим. Тинглангиз унинг куйини.
У бир қўшиқ айтар, дўстларим,
Саҳаргача айтар куйиниб.
Чироқ. Чироқ ёнар бўзариб.

Чироқ ёнар — севимли орзу,
Чироқ ёнар — сўнгги йўқ ҳасрат.
Севинчингиз каби ёнар у.
Чироқ ёнар — энг гўзал қисмат,
Чироқ ёнар — севимли орзу.

Чироқни тинглангиз, одамлар,
Қаршисида эгиб туринг бош.
Сизни куйлар у тонгга қадар,
То навбатни олгунча қуёш,
Чироқни тинглангиз, одамлар...



* * *

Дарё мавжларига ёзилмиш ғазал,
Майсалар эгилиб, ўқийди китоб.
Шодланиб хандалар отар бир лаҳза,
Бир лаҳза оҳ тортиб қўяди офтоб...

Бир тирик нафосат... сезгилар унда
Қалтираб порлайди шуълага ўхшаб.
Бир қушча сайрайди менинг руҳимда.
Мен сенинг исмингни билмайман, қушчам..



* * *

Букун бир туш кўрдим. Тушимда
Бухорода юрган эмишман.
Юксак миноралар бошимда,
Оёқларим остида гулшан.

Бухорода юрган эмишман,
Мен-ла бирга юрармиш Қуёш,
Эрир эмиш, оқар паришон
Муз асридан омон қолган тош.

Юксак миноралар бошимда
Менга ҳасад билан боқармиш.
Асрлар бир дамдай қаршимда
Зангор олов бўлиб оқармиш.

Оёқларим остида гулшан —
Қайноқ оловларнинг давоми...
Бухоро, зангори гул ушлаб,
Мени асир этди тамоман.

Ул айирди мени ҳушимдан —
Юрагимни кўрган эмишман...
Букун бир туш кўрдим. Тушимда
Бухорода юрган эмишман.



* * *

Кулранг булут кезинади жим,
Кулранг булут ўхшар уйқумга.
Кулранг булут бошлайди ҳужум,
Бақириб шивирлар руҳимга.

Нафаслари қисилиб гўё
Қалдирғочлар учар ер бўйлаб.
Ғамгин-ғамгин кўринар дунё —
Ўйларини қийнайди ўйлаб.

Кулранг булут қулади охир,
Парчаланди шу муаллақ кўл.
Ғир-ғир шамол, ғир-ғир ёмғир,
Суратимни чизиб берар йўл.

Қалқиб-қалқиб қўяди қараб
Табассумлар ёзилган тупроқ.
Чапак чалиб, сочини тараб,
Бош ювади бир ҳовуч япроқ.

Яна булут кезмоқда сарсон,
Таъқиб этиб борар изимдан.
Нафасларга тўла бу осмон
Узилмайдир асло кўзимдан...



* * *

Ташқарида шовуллар шамол,
Ёмғир қаттиқ ёғар бу кеча.
Ташқарида шовуллар шамол,
Юзларини ювмоқда дарча.

Ташқарида шовуллар шамол,
У кунларнинг шакли кўзимда.
Ташқарида шовуллар шамол,
Саволларга кўмадир зимдан.

Ташқарида шовуллар шамол,
Деразамни қоқар бетоқат.
Ташқарида шовуллар шамол,
Ташқарида пушаймон фақат...



САМАРҚАНД ОСМОНИДА

Кезар бўлдим фазоларда ман,
Оқ тўлқинлар уммони ичра.
Юрагимда қайғу-шодумон
Айланурман Самарқанд узра.
Кўз ўнгимда қадимий жаҳон,
Асрларни бузар ҳаёлим,
Осмонида шунча ҳаяжон,
Тушганимда не кечар ҳолим?

Фалакларда муаллақ турдим,
Мени сўнгсиз ҳаёл этмиш банд.
Сенинг буюк ўтмишинг кўрдим,
Келгусингни кўрдим, Самарқанд.

Тарих айтар, аста жаранглар
Даҳмаларда қадрдон калом,
Зиё сочар самовий ранглар,
Минорларда абадий илҳом.
Клавиҳо¹ каби боқурман,
Бошинг узра келдим-ку алҳол.
Асрлик тош янглиғ қотурман
Шоҳизинда қошида беҳол.

¹ Темур ҳукмронлик қилган даврда Самарқандга келган испан элчиси.

Ошиқман-ку, мен учун басдир,
Атамассан менга қаҳрингни,
Лекин барча ошиқ эмасдир,
Сен уларга очма бағрингни.

Карвон-карвон келиб кетдилар,
Ҳаммасини бағрингга олдинг.
Шамол каби елиб кетдилар,
Фақатгина сен мангу қолдинг.

Илҳом излаб келди бирови,
Биров сенга қилинди сургун,
Ким дўст эди, ким эди ёвинг,
Барчасини айтолмам бугун.

Ер талашиб келдилар ахир
Ваҳший тўда айҳаннос уриб.
Ҳаммасидан хабардор тарих,
Мен не дейин осмонда туриб.

Бўлган-ку кўп қиёмат қойим,
Қийин эрур ахтармак қиёс...
Келажакни ўйлармиз доим,
Келажакка буюк эҳтирос.

Тушлар кўриб ухларсан гўё,
Тушларингда қадимий қисмат,
Эй, Самарқанд, эй, кўҳна дунё,
Сен уйғониб кетмагил фақат.

Кўп-ку шаҳар деганнинг оти,
Имкон бўлса кўрарман бир-бир.
Бироқ танҳо эрур ҳаётим,
Танҳо эрур Самарқанд ахир.

Бахти кулган элни кўргайман,
Билурманки, ишлар жойида.
Таъзим бажо қилиб тургайман
Мен Лениннинг қутлуғ пойида.

Кезар бўлдим фазоларда ман,
Оқ тўлқинлар уммони ичра.
Юрагимда қайғу-шодумон,
Айланурман Самарқанд узра.



* * *

Узоқдан чироқлар кўринар —
Орзумнинг мунаввар шуъласи.
Енишлардан кўзларим тинар,
Лекин етиб боргум шубҳасиз,
Узоқдан чироқлар кўринар.

От қўяман. Енишлар ёнди.
У ердан келмоқда овозим.
Учган овозимдан ҳам олдин
Чироқларга етаман ўзим!
От қўяман. Енишлар ёнди...



«ЧЎЛИ ИРОҚ»

Уфқ ёнар, уфқ. Уф-ф!
Карвон борар қумликда. Қум. Қум...
Туяларда ҳазин қўнғироқ:
Чўли ироқ, чўли ироқ.
Тун... Кун... Тун...
Поёни йўқ мунгли бу саҳро
узра хурмо
Ўсадир танҳо.
Хурмо ости ложувард булоқ:
Чўли ироқ, чўли ироқ,
Юрак чапак чалади чанқоқ.
Беҳуда севинач карвон.
Карвон учун энг ширин армон —
Ўша булоқ...
Қуриган бироқ.
Чўли ироқ, чўли ироқ.
Йўли йироқ кўп ёмон...
Тун... Кун... Тун...



* * *

Мудраб ётар бунда дарахтзор,
Ухлар юпқа муз остида сув...
Қуёш ойни тополмасдан зор
Ботиб кетди, булут — оқ парқув.

Зулмат отли шоҳ киймоқда тож,
Ўз ҳукмига олганда уйқу
Ухлаб олар олам ноилож.
Бечора тонг — ухламайди у.



ОИБЕК ХОТИРАСИГА

Тоғлар аро бир ойдин булоқ,
Атрофида шивирлар ўтлоқ.
Булоқда шаън ва собит чирой.
Нур йўлидек ўйлари йироқ
Сувда мангуликдек сузар ой...

Бироқ, ҳайҳот, бир қуюн келди...
Ойдин булоқ қайга беркинди?!
Қайдадир шаън ва собит чирой?
Фалакларга қарайман энди.
Фалакларда сузиб юрар ой...



* * *

Яна қайтиб келдим. Чўнг тўзган
Йўлимизни соғиндим, она.
Том устида майсалар ўсган
Уйимизни соғиндим, она.

Азиз даргоҳ остонасида
Сизни қалбим билан қучайин,
Тўйиб-тўйиб сопол косада
Муздек қудуқ сувин ичайин.

Ҳар бир нарса яқиндир менга,
Ҳар бир нарса менга қадрдон.
Қараб қолдингизми йўлимга
Иссиқ нонлар узиб тандирдан?..

Койимангиз мени бу сафар
Унутди деб уйни, даламни,
Не чора бор дил ёнса агар,
Севиб қолсам бутун оламни.

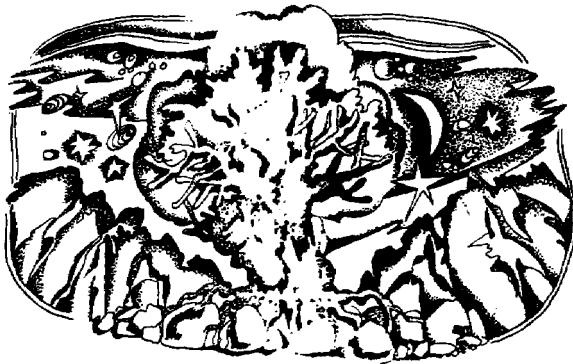
О, қишлоқнинг мунис чиройи..
Аччиқ пиёз тўғрайин ўзим.
Дил соғиниб йиғлади доим,
Ҳозир, майли, йиғласин кўзим.

Тарғилланиб бормоқда осмон,
Оппоқ ҳидга тўлмоқда бағрим.
Айтингиз-чи, борми соғ-омон
Шаҳло кўзли менинг тарғилим?

Оғушимда зангори сезги,
Кипригимда суюқ ҳаяжон.

Кўзларимда юмалоқ севги,
Саломатман мен ҳам, онажон!

Қайтиб келдим яна. Чанг тўзган
Иўлимизни соғиндим, она.
Том устида майсалар ўсган
Уйимизни соғиндим, она.

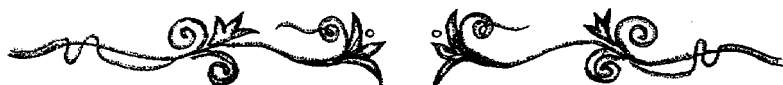


* * *

Паға-паға оппоқ қор ёғар,
Боғлар киймиш илоҳий либос.
Юрагимни бир оташ доғлар —
Қуёш тутиб келаётир ёз.

Нима бўлди? Кипригинг намли,
Кўзларингда яширин асрор,
Девордаги сувратим қани?
Нима бўлди? Қалбингда не бор?

Ёғар оппоқ, паға-паға қор,
Дардим қорлар каби сочилар.
Хув, йироқда гуллаган баҳор
Бўйлари кўксимга санчилар...



ҲИЖРАТДА ОНА АЛЛАСИ

(1944)

Шакар қўзим, тушларинг бўлсин ширин,
Сен менинг жонимсан, сен менинг таним,
Онангинг кўксида қасос яширин,
Юрагида ўқ парчаси — Ватаним.
Нидо қилдим, нидолар қилдим, алла.
Сени йўқдан бинолар қилдим, алла.

Она юртни босди ёвуз йилдирим,
Масканатга айлантирмиш доругир.
Гарчи қон ичрадир баргрезон ерим,
Айри тушмак, болам, мушкул бари бир.
Нидо қилдим, нидолар қилдим, алла,
Сени йўқдан бинолар қилдим, алла.

Қонталашган уфқларда нафармон
Ботишини қуёш билмай турадир,
Одам ортган поезд борар Шарқ томон,
Ғилдираги кўксим узра юрадир.
Нидо қилдим, нидолар қилдим, алла.
Сени йўқдан бинолар қилдим, алла.

Қирғоқларга чопар, қайтар долғалар,
Музтариб осмон кабидир нолам.
Боғларда қағиллар қора қарғалар,
Боғлар булбулидан айрилди, болам.
Нидо қилдим, нидолар қилдим, алла.
Сени йўқдан бинолар қилдим, алла.

У ерда визиллаб ўқлар учадир,
Ўқлар учиб юрмас бекордан-бекор,
Тирик жоннинг, болам, шаъми ўчадир —

Ев учун қуёшнинг ўчмоғи даркор.
Нидо қилдим, нидолар қилдим, алла,
Сени йўқдан бинолар қилдим, алла.

Балким афсоналар айтар булутлар,
Туркулар айтадир мусаффо, туйғун.
Йироқ-йироқлардан турналар ўтар,
Ҳижрон қўшиғини айтарлар бугун.
Нидо қилдим, нидолар қилдим, алла.
Сени йўқдан бинолар қилдим, алла.

Отанг жангда. Отанг сени кўрмайди,
Отанг жангда, қора хат олган онанг.
Отанг келиб аҳволингни сўрмайди,
Бу оламда бир ўзи қолган онанг.
Нидо қилдим, нидолар қилдим, алла,
Сени йўқдан бинолар қилдим, алла.

Армон-да юмгандир кўзларини, бас,
Жон бериб душмандан олгандир ўчин.
Нечун қалқиб-қалқиб оласан нафас,
Нечун қўрқиб кетдинг, тўлғондинг нечун?
Нидо қилдим, нидолар қилдим, алла.
Сени йўқдан бинолар қилдим, алла.

Шакар кўзим, тушларинг бўлсин ширин,
Сен менинг жонимсан, сен менинг таним.
Онанинг кўксига қасос яширин,
Юрагида ўқ парчаси — Ватаним.
Нидо қилдим, нидолар қилдим, алла,
Сени йўқдан бинолар қилдим, алла.



АЛЕКСАНДР УЛЬЯНОВ

Шамол, сочларимни тарам,
Оқарса оқарсин азобдан!
Қисмат, ҳайрон бўлиб қарама,
Ахир айирмадинг қаҳру ғазабдан!

Кетмақдаман энди. Тонг отар.
Алвидо, Рус, онам диёри.
Кетмақдаман, ахир, биродар,
Дунё қолур, дунё ғубори...

Олдинда кўринар баҳорлар.
Умумбашарият баҳори...
Пичоқлар бўғзимга етганда

Қалтираб тўкмасман ёшимни,
Ҳеч нарса йўқ менинг елкамда.
Мен сенга бахш этдим бошимни.



Е Ш Л И К

Юрагингда, сенинг қўлингда
Тоза чечак каби ўйнадим,
Ешлигим, мен сенинг йўлингда,
Севинтирдим. Сени қийнадим.

Наҳот хафа кунларинг ўтган,
Ўзинг бердингми бебошликни?
Лекин мени отмадинг ўтга,
Нақадар яхшисан, ёшлигим!

Бир дард бўлиб, бир севинч бўлиб
Ва бир донишманд бўлиб гоҳ,
Кўзларингга қараб юргин, деб,
Этганинг бор ёшлигим, огоҳ.

Фақат сен учгил нафасимдан,
Сендан баҳра топсин бу олам.
Айтилмаган сўзларим сендан,
Қилинмаган заҳматларим ҳам.

Мен билан бўл доимо бирга,
Айри тутма мени, ёшлигим.
Тоза сақлай бутун умрга,
Бутун умрим, қора қошлигим.

Юрагингда, сенинг қўлингда
Тоза чечак каби ўйнадим.
Ешлигим, мен сенинг йўлингда,
Севинтирдим. Сени қийнадим.



ҒАФУР ҒУЛОМ ВА ТУРСУНАЛИНИНГ ВАРРАГИ

Ҳар куни болакай варрак учирар,
Варракнинг ипига қулоғин тутиб,
Тинглайдир бўшлиқни нафасин ютиб.
Ҳар куни болакай варрак учирар.
Лекин унинг тушларига бир маҳал
Ғафур Ғулом кирган эмиш, ажабо:
«Варрак ўйнаб юрибсанми ҳали ҳам?
У — сенинг юрагинг», дер эмиш бобо.
Ҳавони тўлдириб учадир варрак,
Гоҳ куйиб учадир уфқдан нари.
Гоҳ қоплаб оладир зулумот қаъри,
Ҳавони тўлдириб учадир варрак.
Яна унинг тушларига бир куни
Ғафур Ғулом кирган эмиш, ажабо.
Ушлаганмиш варрагининг ипини,
Унга ўйчан сўзлаб турармиш бобо:
«Вақтидир, қўй учсин юрагинг, ўғлим,
Қўйиб юбор, сўнг армонга ботмасин.
Учсин! Майли, тўссин шамоллар йўлин,
Сенинг кўкрагингда фақат ётмасин».
Ҳавони тўлдириб учадир варрак,
Гоҳ куйиб учадир уфқдан нари.
Гоҳ қоплаб оладир зулумот қаъри,
Варрак қанотида яланғоч юрак.



ЛУТФИХОНИМ. «УЙҒОН, БОЛАМ».

(1943)

Ёлғиз сен ухлайсан, ёлғизим болам,
Майсалар шивирлар, ҳайқиради тоғ.
Шовуллар дарёлар, далалар уйғоқ,
Қасамга ботирар туби йўқ олам.

Умиднинг кўзи кўр, аччиқдир фироқ,
Ахир мен аламман — чинқирар алам.
Бу ғолиб туркуда бўлмиш эди жам,
Она юртим, элим, топталган тупроқ.

Уйғон, уйғон, болам, уйғонгил, эй дил,
Уйғондан иборат уйғотлик дунё.
Инон, сени ўйлаб кетмакдаман, бил.

Сенгадир жон болам, мушкilot, ғавғо,
Уйғон, уйғон, дея инграйди наво —
Сенга бу Ватандир, сенгадир бу тил.



БЕТХОВЕН

Ҳозир сўнг зарб ила узилажак тор,
Наҳот, ҳар не абас, ҳаммаси битар.
Узинг қўлла мени, эй, буюк Даҳо,
Қандай саодатдир бу сўнгги садо?!

Шивирлар, ҳайқирар бепоён денгиз.
Мен уни сипқормоқ истайман танҳо.
Фақат сен, кўзингни бағишла, Зиё,
Фақат сен, Жасорат, қўлингни бер тез.

Балки бу Осмон — Орзу садоси,
Денгиз — хаёлларин садосидир бу,
Ҳақиқат қошида қасамдир эзгу.

Суюкли Инсонга балки видоси,
Ҳозир сўнг зарб ила узилажак тор —
Сўнгги зарб ҳаётин яшамак даркор.



* * *

Деразамдан боқар зулумот,
Зулмат билан жанг қилар ёмғир,
Юрагимга оқар зулумот,
Оқиб фикримни тилар ёмғир.

Зулмат билан жанг қилар ёмғир,
Шиддат билан кесар зулматни.
Пичоғингни боғла, эй, бағир.
Сен ҳам, сен ҳам уни йўлатма!

Юрагимга оқар зулумот.
Манзилда бўларми ҳукмрон,
Қўлларимни боғларми, наҳот,
Шу мантиқсиз зулмат — ногирон?

Оқиб тилар фикримни ёмғир,
Фикрларим менинг сачрайди.
Чўян парчаларидек кескир.
Нега бу зулумот қочмайди?

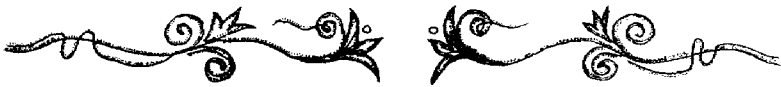
Нега, тушунмайман, нега? Дод!
Ёмғир — дунё сингари оғир.
Деразадан боқар зулумот,
Зулмат билан жанг қилар ёмғир.



* * *

Шивирлама менга, эй шамол,
Худди қалбим ёнидан оқма.
Шивирлама менга, эй шамол,
Узиб япроқларингни отма.

Шивирлама менга, эй шамол,
Қайга олиб борурсан тагин?
Шивирлама менга, эй шамол,
Утмишларнинг қора эртагин.



* * *

Соҳил бўйлаб борарди бир чол,
Қўлда ҳасса, шошиб борар ул.
Ҳар кун такрор бўлар ушбу ҳол,
Гудранади, асабий нуқул.

Жонга теккан бу узун тоқат,
Етакларми хаёлот мажҳул?
Гудранади, асабий, фақат
Дарё сари судралади ул.

Қандайин сир бордир буёқда,
Азим дарё, сен ўзинг айтгил?..
— Ҳув, ёшлиги қолган қирғоқда,
Ёшлигини излаб келар ул..



* * *

Нимадир у, кўзингга келган,
Хаёлингга, она, не келди,
Ийглаб туриб ҳаттоки кулдинг,
Нимадир у кўзингга келган?

Менга жуда ўхшайди, она,
Кўзларингда ялтираган ёш.
Менда ўша кўзу ўша қош,
Менга жуда ўхшайди, она.

Она, уни тўкма, илтимос?!
Кўзларингдан тўкилай, агар
Севинчингдан бермасам хабар,
Она, уни тўкма, илтимос...



* * *

Янги тонг
Тонгда эриб кетди
Кеча.
Уйқусини қувиб кўчанинг
Автолар шовқин солиб кечар.

Дунё сўрармидим сендан,
Дўстим, шу дақиқа.
Шунчаки, тонг нафаси янглиғ
Табассуминг керак
Фақат.



ПАБЛО НЕРУДА УЛИМИГА

Ахир ўлдирмишдир қора машъал тутган
машъум шайтанат,
Қўрқоқлар ўлдирдилар.
Сотқинлар ўлдирдилар.
Шоирни. Инсонни.

Гарчи мумкин эмасдир асло
Уфқнинг бўйнига сиртмоқ, дор ташлаб
Ўлдирмоқ инсонни, Пабло.
Сўнди озодликнинг сўнгсиз осмони,
Пабло.

Чатнади юлдузлар,
Сўндилар қақшаб.
О, букун қайғунинг
қора сувратин кўрдим.
Нафратнинг қошида турдим юзма-юз.

Нафасини ичига ютиб юборган ҳаво,
Дим,
Нафасини ичига ютиб юборган
Паблосиз.

Букун танҳо ҳасрат Шоир ва Дунё.
Сўз йўқ Сўзга,
Осмон тошиб кирар кўзга,
сигмас кўзга, Пабло.
Бу буюк ҳасратнинг мазмуни ўзга,
Пабло.
Наҳот, Борлиқ — соқов,
Наҳот, Борлиқ — кўр:

Дилдираб, лопиллаб турган
булутларнинг
Тобутида ётар жонсиз тафаккур.

У қандай севарди.
У қандай севарди — Дунё — Ватанин.
Йўқ, озодликни отиб бўлмас, йўқ,
На-да тубан, на-да аянч осмоннинг душмани

Қўлларига қайтадан қора машъал олган
машъум шайтанат —
Зулматликлар Чилининг оппоқ тонгини
Чил-чил синдирдилар.
Қонли санжоқ илдилар, Пабло.
Етим қилмоқ бўлдилар озодликни.

Фақат,
Яна ўзларини етим қилдилар,
Пабло.

Ётар, бас, марсия...
Эй, сиз, ғафлат супрасида биқсиб
тўйганлар,
Эй, сиз, қурбонликка
Қуёшни сўйганлар...

Уни ўликлар ўлдирдилар.
Ўлдирдилар шоирни. Инсонни.
Ҳайқир, ҳайқир, ҳайқир осмон —
Пабло Неруданинг сўнгсиз осмони.



ЧИНГИЗ АЙТМАТОВ

Учқур отим оғир-оғир ҳансирар,
Ола кўзларига олам қоронғу.
Мендан тилсизгина бир нарса сўрар,
Елбориб фикримга термулади у.

Ажал, бошимизда кезма сарсари,
Йўлимизни кесма, эй, ёвуз шамол!
Узоқ-узоқлардан келамиз ҳориб,
Манзил ҳам ярқираб кўринди алҳол.

У манзил бағрида сўнги йўқ сирлар,
Ташна дунё ётар ҳали ўксиниб,
Ўқчир отим ва тишлари гижирлар,

Оҳиста тупроққа босар кўксини.
Унинг изтироби мени гижимлар,
Унинг кўзларига кўмдим ўзимни...



* * *

Бинафша, исмингиз умидли,
Нафосат тўла — Бинафша.
Яна бир йил, оҳ, бир йил ўтди.
Эй, умр, сен бунчалар шошма!

Юракларнинг шавқи, кулгуси
Акс этади арғувон майда.
Бинафша, меҳрибоним, дўстим,
Буқун хафа бўлмангиз мендан.

Хафа бўлманг юракдан кулсам,
Хафа бўлманг йиғласам тошиб,
Пойингизга келиб йиқилсам,
Хафа бўлманг мендан, қуёшим.

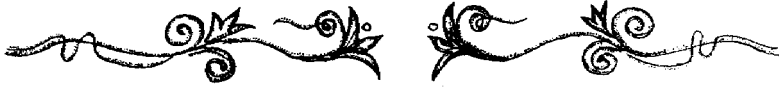
Чунки шодликларим Сиз — танҳо,
Аламларим сизсиз менинг.
Сиз тилсимот каби бир дунё,
Сиз дунёси — Сизни кўрганнинг.

Бинафша, исмингиз умидли,
Ноумиддир юрагим ҳамон...
Кўкда булут, кўксим булутли,
Туманларга беланган ҳаво...



* * *

Осмон нақ бошимнинг устида турар,
Ичаётган чойимга булутлар қўнар.
Қалдирғочлар бағрини ерларга урар,
Дарахтлар синар, офтоб сўнар,
Мени ташлаб қайга кетдинг, дўстим.



Ҳ И Ж Р А Т

«...Ҳитлер... Ялмоғиз Ҳитлер...
Шошилинг...Шошилинг...»
Жўнат-жўнат.
Вокзал. Ҳижрат.

Вагонларга ортилди халқ
Гўё тонна-тонна гўшт.
Эшиклар ёпилди тақа-тақ.
Пўшт.

Поезд чопар...
Кўнлар кечди
Кўнлар заҳар ичди,
қон кечди.

Поезд чопар зулматни ёриб,
Гўдаклар чирқиллайди,
чоллар ўлтирар ғариб.
Кўзлар тўла, вагон тўла қайгулар.

Иўллар.
Пўлат излар устида
ҳасрат ортган, ғазаб ортган
поезд гувиллар.

Қалашиб ётибди
Ўтин янглиғ оломон,
гўё папирос қолдиғи
тутуни янглиғ оломон.

Боласини аллалар жувон,
митти қўллар излайди мамма,

нима қилсин мунглуғ аёлнинг
кўкрагида сути йўқ аммо.

Болалар ҳайрон.
Ҳайрон машъум тақдирга,
ўлаётган гўдакка қарар,
ўлаётган кампирга.

Поезд — кимнингдир бағрига отилган ўқ.
Кунлар кечди.
Кунлар заҳар ичди, қон кечди.
Йўқ!.. Йўқ!..

Туширилди тонна-тонна гўшт.
Зимдан дедиларки, эҳтиёт бўлинг: Пўшт.
Нега бу ҳақорат? Нима гап?
Нега йиртилмас даҳшатдан
кирза этик каби қалб?!

Қани айт, худо, айт, доҳий.
Бутун бир элатнинг недир гуноҳи,
Нима бўлмоқда ахир,
шу гўзал тупроқда ҳам?!

Бу темир одамларни ёнингга чақир,
Ҳақиқат номидан гапир,
Қалқ, доҳий, қалқ!
Ўнта ёвуз,
Юзта сотқин бўлмоғи мумкин.
Лекин сотқин бўлмас бутун халқ!
Кунлар кечди.
Кунлар заҳар ичди, қон кечди.
Зимдан дедиларки:
булар ёмон,

Булар сотқин,
Буларни севмангиз,
ўйлаб беринг нон.

Бу гапга инондими аммо,
Сталинга инонгандай эл.
Ленин асри.

44 йил.
Кунлар кечди...



* * *

Долғаларнинг шошқин одими,
Шиддат ила юзмоқда кемам.
У томонда бахтим қолдими,
Бахтсизлигим қолдими, билмам?

Йўлни дарға шамоллар олди,
Мана, судраб борар кемамни.
У томонда нималар қолди,
Бу томонда не кутар мани?..



ТУРКИСТОН ЕДИ

Устоз Миртемир хотирасига

Накадар узундир, оғирдир бу йўл.
Далалар ястаниб ётар кўк каби.
Тиғлар хотирамни — осмон — чеки йўқ,
Тизгинсиз бу шиддат — кенглик асаби.

Бу кенгликда ўйлар мени ғижимлар,
Ул ўз қофиясин судраб келадир.
Қанча қочсанг шунча қилғай ҳужумлар,
Ўқ сингари хотирамни тиладир.

Теграмда зич ҳаво — она Туркистон,
Ергай томиримни кўр ҳаяжоним.
Бу майдон ичинда мен тўкмаган қон,
Менинг уни дея аяган жоним.

Яна йироқларга чорлайдир мозий,
Ватан тушунчаси келар етаклаб
Айрилган, хўрланган улус овозин.
Шоирнинг бешиги айтар эртақлар.

Яссавий мақбари мунғаймиш мағрур.
Товушга айланди ҳар бир ғишт ранги.
Дунё менинг деганлар... Нидо келур.
Каркас қушдек... Қадим сўзлар жаранги.

Елғон даъво қилганлар... Сўзлар шоир.
Оқни қаро қилганлар... айтинг, кимлар?!
Мақбара бошимга йиқилар ҳозир.
Яна товуш: ҳаром еган ҳоқимлар...

Парчин-парчин бўлди ёдим симлари,
Симлар — кўзларимга мил тортган чизгу.

Утган улуғларни эслайман барин,
Хотирот мозори Туркистон мангу.

Кеча содиқ ўғлинг ўтди дунёдан,
Сахий инсон эди, у шоир эди.
Санчилик яшайди бир умр ёдда,
Кетаётиб, мен йиғлаб бўлдим, деди.

Йиғла энди, кўзим, сен ҳам йиғлаб ол,
Тўйсин кўзёшингга бу туркий ситам,
Тўйсин, Ватан ёди чидар бемалол.
О, сабр дарахти қутлуғ Туркистон.

Нақадар узундир, оғирдир бу йўл.



ЯНА ЖИМЛИК. ЯНА СУКУНАТ.

Тўлиб кетар ҳеч нарсдан дил,
Ҳеч нарсдан бошланади гап,
Ҳеч нарсани сўзлар яна тил.

Қичқиради безабон хулё,
Сукунатда қийналади жон.
Ҳеч нарсани тан олмас гўё
Ҳеч нарсдан бошланган жаҳон.



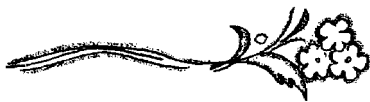
* * *

Дадахон Ҳасанга

Мен ёлғизман. Ғулув, ҳаяжон
Ҳасрати кўксимга қуюлар.
Кўз ўнгимда бу ёруғ жаҳон
Мўнгли қўшиқ каби туюлар.

Йироқларда гулдираб оғир,
Шивирлайди баҳор товуши.
Аччиқ шамол санчиғи. Ёмғир.
Замин ойдинликнинг ҳовучи.

Атиргулнинг қўллари синган.
Ёмғир ёғар, оғир чукур из.
Ҳаяжоннинг тили кесилган.
Мен ёлғизман. Овозим ёлғиз.



МУНДАРИЖА

«Ҳайрон, мағлуб бу коинот ...».....	3
«Тонглар кўзларимдан олурлар зиё ...».....	4
Рассом.....	5
Излар.....	6
«Дарё каби доимо уйғоқ ...».....	7
Она тилим.....	9
Сўзлар.....	11
«Тонг отмоқда ...».....	12
«Ойи, ойи, айтиб беринг ...».....	13
«Ёмғир ёғар, шиғалаб ёғар ...».....	14
«Ез кечаси...».....	15
«Япроқларда шамол ўйнар ...».....	16
«Мен ўткинчи, мен фақат меҳмон ...».....	17
«Талпинади, шундай кулади ...».....	18
«Ширин ухлар тонг чоғи гўдак ...».....	19
«Ҳасратлари дунёнинг кўпдир ...».....	19
«Сув остида ялтирайди тош ...».....	20
«Ғунчалар пуштиранг ва заъфар ...».....	21
«Кундуз ўйга чўмар, тун яқин ...».....	22
«Оппоқ булут изғир саросар ...».....	23
«Чироқ. Чироқ ёнар бўзариб ...».....	24
«Дарё мавжларига ёзилмиш ғазал ...».....	25
«Букун бир туш кўрдим...».....	26
«Кулранг булут кезинади жим ...».....	27
«Ташқарида шовуллар шамол ...».....	28
Самарқанд осмонида.....	29
«Узоқдан чироқлар кўринар ...».....	31
«Чўли Ироқ».....	32
«Мудраб ётар бунда дарахтзор...».....	33
Ойбек хотирасига.....	34
«Яна қайтиб келдим ...».....	35

«Паға-паға оппоқ қор ёғар...».....	37
Ҳижратда она алласи.....	38
Александр Ульянов.....	40
Ешлик.....	41
Ғафур Ғулом ва Турсуналининг варраги.....	42
Лутфихоним. «Уйғон, болам».....	43
Бетховен.....	44
«Деразамдан боқар зулумат...».....	45
«Шивирлама менга, эй, шамол...».....	46
«Соҳил бўйлаб борарди бир чол...».....	47
«Нимадир у, кўзингга келган...».....	48
«Яна тонг...».....	49
Пабло Неруда ўлимига.....	50
Чингиз Айтматов.....	52
«Бинафша, исмингиз умидли...».....	53
«Осмон нақ бошимнинг устида турар...».....	54
Ҳижрат.....	55
«Долғаларнинг шошқин одими...».....	57
Туркистон ёди.....	58
«Ина жимлик. Яна сукунат...».....	60
«Мен ёлғизман. Ғулув, ҳаяжон...».....	61

Для детей младшего школьного возраста

На узбекском языке

РАУФ ПАРФИ

Т И Ш И Н А

СТИХИ

Расмом О. Қозоқов
Расмлар редактори Ф. Башарова
Техник редактор М. Хиждва
Корректор Ш. Соатова

ИБ № 0213



Босмахонага берилди 11.07.88. Босишга рухсат этилди 29.05.89.
Формати 60×90 1/16 Босмахона қоғози. Мактаб гарнитураси. Юқори босма. Шартли босма л. 4,0 Шартли кр-оттиск 4,5.
Нашр л. 1,91. Тиражи 10000. Заказ 4048. Шартнома 38—88.
Ваҳоси 10 т.

•Юлдузча• нашриёти, 700000. Ташкент, ГСП, Ленин кўчаси, 41.

Ўзбекистон ССР нашриёт, полиграфия ва китоб савдоси ишлари бўйича давлат комитетига қарашли «Марбуот» полиграфия ишлаб чиқариш бирлашмасининг Бош корхонаси. Тошкент, 700129. Навоий кўчаси, 30.